

УЗАГАЛЬНЕННЯ ДОСВІДУ З УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ АСПЕКТІВ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ

¹Національний університет «Одеська політехніка»

²Одеський національний морський університет

***Анотація:** У статті узагальнені результати та практична значимість досліджень щодо реалізації інноваційної моделі розвитку національної економіки та оцінки ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання.*

Ключові слова: інновація; інвестиція; проєкт; технологія; ефективність; економічність

На кафедрі міжнародного менеджменту та інновацій (ММІ) національного університету «Одеська політехніка» вже тривалий час відбуваються дослідження реалізації інноваційної моделі розвитку національної економіки та оцінки ефективності інноваційно-інвестиційної (ІІ) діяльності суб'єктів господарювання. Також останнім часом було зосереджено увагу на достатньо широкому колі проблем, пов'язаних з удосконаленням організаційно-економічних аспектів формування та вибору ефективної технології на підприємствах промисловості півдня України [1, с. 84–87]. Актуальність такої теми підтверджується сучасним станом промислового виробництва у військових умовах. Аналіз наукової літератури показує, що дослідження таких питань і проблем, не зважаючи на підвищений інтерес, що проявляється з боку фахівців, ще доволі далекі від повного рішення, але на сьогодні вже багато нароблено в порівнянні з тими роками, коли процвітала «витратна» економіка та на вирішення проблем науково-технологічного прогресу, особливо в оборонно-промисловому комплексі, виділялося керівництвом «достатньо – скільки треба» обсягів коштів. Однак ще багато можливо зробити у напрямку удосконалення рішення проблеми організації формування сучасної технологічної системи промислового виробництва [2, с. 311–313].

Сьогодні попередньо вже отримана низка результатів:

- запропоновані нові методологічні підходи до створення організаційно-технологічних систем (ОТС) [2, с. 35–58] і забезпечення організаційно-технологічної економічності промислового виробництва, що реалізовано на основі класифікації систем [2, с. 12–13] і технологій, на основі розроблених критеріїв оновлення технологічних систем з дотриманням теоретично обґрунтованих принципів забезпечення технологічної відповідності процесу виробництва, що проєктується, наявному парку обладнання;

- удосконалено методичне забезпечення розрахунку очікуваної економічної ефективності ІІ проєкту організаційно-технологічного характеру, реалізованого на основі використання патентно-винахідницької інформації, в основу якої покладені винаходи з урахуванням показників ризику досягнення позитивного результату та інших факторів невизначеності [3, с. 23];

- розроблено методичне забезпечення організаційно-технологічної стабілізації виробництва за рахунок часткової зміни технологічної системи на основі збереження запропонованих показників, умов і ознак змінюваності ОТС [2, с. 167–176];

- запропоновано принципи створення системи безперервного техніко-економічного обґрунтування [3, с. 19] цілковитості проєктування робіт організаційно-технологічного характеру по всіх стадіях виконання ІІ проєкта з використанням розробленого алгоритму відбору найбільш ефективних технологічних рішень [3, с. 32].

Практична значимість досліджень, що проводяться на кафедрі ММІ НУ «Одеська політехніка», полягає у тому, що на основі аналізу сучасного стану інвестування в інноваційну діяльність запропоновано методичне забезпечення оцінки доцільності ІІ проєкта технологічного характеру, яка може дозволити потенційним інвесторам, які бажають залучити вільні кошти у сферу

інноваційного виробництва, а, з іншого боку, акціонерам та іншим власникам промислових підприємств, що бажають отримати кредити, правильно оцінити обґрунтованість рішень, що приймаються [3, с. 35]. Наукові положення і методичні рекомендації були покладені в основу консалтингових проєктів, використанні при розробці програм фінансового оздоровлення на підприємствах промисловості [4, с. 170–315].

Можливо навести основні висновки, що було отримано під час проведення досліджень:

1. Для утримання Україною обороноздатності та подальшого просування економіки за інноваційним шляхом необхідно фінансувати інтенсивний розвиток технологій п'ятого і шостого технологічних укладів, які визначають розвиток світового суспільства у першій половині XXI ст. [5, с. 19–20].

2. В умовах становлення повноцінного українського ринку конкуренція примушує підприємства виробляти конкурентоздатну продукцію, що практично неможливо без науково обґрунтованої інноваційно-інвестиційної політики країни регіонів [1, с. 34–37].

3. Привабливість торгівлі новими технологіями і послугами полягає у тому, що витрати на впровадження новітньої технології окупаються у 5–7 разів скоріше, ніж витрати на впровадження нового виробництва за старою технологічною базою.

4. Метод класифікації дозволяє наблизити зразок/деталь/вузол/агрегат/модуль до елементарного типу – елементом, що є основним об'єктом виробництва або відповідної ОТС, об'єктом застосування переважної більшості видів сучасних технологій [2, с. 22–23].

5. Найбільш економічним є процес типізації ОТС [2, с. 25–26]. Типізація ОТС охоплює низку взаємопов'язаних аспектів: групування технологічно складних процесів; удосконалення конструкцій виробів, стандартизація застосованих форм, розмірів і матеріалів; спеціалізацію обладнання та виконавців на реалізацію типових операцій та ін. [2, с. 66–67].

6. Економічний ефект від створення новітніх продукції/послуг/технологій на основі патентної інформації є підсумком декількох складових: ефекту від впровадження нової технології, визначений без урахування патентної інформації; понаднормовий прибуток, який отримано за рахунок того, що нова технологія почала експлуатуватися раніше за рахунок скорочення терміну проєктування; економія витрат на проведення стадії НДДКР; витрати на патентний пошук (з позначкою «←»); витрати на придбання ліцензій (з позначкою «→») [2, с. 197–209].

7. Метод організаційно-технологічної стійкості є ефективним засобом удосконалення II виробництва за рахунок зміни ОТС [2, с. 291–297].

8. Економічність II виробництва багато у чому залежить від таких само властивостей, що і загальна технологічність продукції, що випускається. Тому можливо зробити висновок про те, що показники технологічності та економічності по відношенню до II виробництва однієї і такої продукції взаємозалежні [3, с. 17].

9. В основу нової ОТС закладається суттєво нова для даної території технологія, тобто здійснюється, так звані «чисті» інвестиції. Таким чином забезпечуємо високий науково-технологічний рівень ОТС, що проєктується, так як відзнакою такого критерію є світова практика і наявність економічного ефекту [2, с. 211].

10. Вважаємо основним підходом до формування ефективних ОТС є процесно-ресурсний підхід. Але, фактично будь-яка ОТС реалізується на основі моделі організаційно-економічної діяльності виробничого персоналу, який взаємодіє з технологічним обладнанням [2, с. 16–19, 24].

11. Необхідно зосереджувати увагу менеджменту інноваційно-активного підприємства на комплексі заходів з економії матеріалів і рівні енергоспоживання у процесі технологічної взаємодії: застосування відповідних енергозберігаючих методів обробки, технологічно потужних засобів зі зниженням питомої енергоємності процесів; реалізація організаційно-технологічних заходів, спрямованих на контроль за використанням всіх видів енергії, використання енергоекономічних режимів роботи; забезпечення відповідності потужності технологічного обладнання та необхідних енерговитрат тощо [2, с. 286–290].

12. Задачу виявлення найбільш економічної технології, тобто співставлення ймовірних витраті прибутків можливо вирішити на основі моделювання за допомогою апарату лінійного програмування (мінімум витрат, максимум прибутку) [1, с. 95–96].

13. При визначенні необхідного обсягу інвестицій у нову ОТС доцільно використовувати принцип структуризації: відстежувати обов'язкову умову відповідності кожного конкретного ефекту цілком визначеним інвестиційним витратам, тобто структура ефектів симетрична структурі

інвестицій; враховувати кумулятивний ефект у процесі II проєктування, тобто здійснювати розрахунки за кожною стадією II проєкту та за II проєктом цілому [3, с. 92–95].

14. У процесі здійснення II діяльності пропонується до реалізації такий алгоритм: вибір напрямів/об'єктів для інвестиційних вкладень, діагностика новітності впровадження нових продуктів/послуг, проведення передпланових розрахунків грошових потоків, що забезпечують ефективність реалізації II проєкту; оцінка грошових потоків, що очікуються в результаті реалізації II проєкту; вибір оптимального варіанту II проєкту на основі визначених критеріїв оцінки; проведення періодичної переоцінки надійності II проєкту після його прийняття [3, с. 61–91].

15. Для оцінки економічної ефективності II проєкту використовуємо за рекомендаціями UNIDO: метод розрахунку чистого приведенного доходу (NPV), метод визначення внутрішньої норми доходності II проєкту (IRR), метод розрахунку рентабельності II проєкту (PI) метод розрахунку терміну окупності (BP), методи оцінки ризиків і аналізу альтернативних II проєктів, методи оцінки плати за залучений капітал [6, с. 291–308; 3, с. 52–57].

16. Дослідження методів економічної ефективності порівнювальних варіантів інвестування на основі використання у західній практиці (У. Шарп, С. Росс, Р. Брейлі та С. Майєрс, Є. Брігхем) показників чистого приведенного доходу NPV і синтезованого з нього показника внутрішньої доходності IRR показують, що вони найбільш добре працюють у нормальних умовах, які винятково зустрічаються у реальній практиці (коли знаходження грошових коштів чергується з витратами) – є велика ймовірність отримання некоректних результатів [6, с. 309–14].

17. До основних показників що характеризують ефективність інвестицій у інноваційні розробки, можливо віднести: співвідношення корисного ефекту від впровадження результатів новітньої розробки та витрат на її НДДКР, впровадження у серійне виробництво у сфері експлуатації; співвідношення тривалості періоду розробки і освоєння її продуктів у виробництві та експлуатації; суспільно-історична значимість результатів розробки, тобто рівень розповсюдження і застосування результатів на практиці [3, с. 10–12].

18. Можливо рекомендувати для практичного використання два узагальнюючі коефіцієнти ефективності: коефіцієнт відносної економічної ефективності інноваційного продукту, який визначається як відношення економічного ефекту до сумарних трат, що його забезпечують; коефіцієнт доцільності інноваційного продукту, що визначається як один з видів неекономічного ефекту (соціально-політичний, військовий, регіональний, оборотний та ін. до сумарних витрат, що його забезпечують).

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Соціально-економічні та науково-технологічні аспекти безпекоорієнтованого розвитку прикордонного регіону : колективна монографія. Відп. ред. В. І. Захарченко. Одеса : Фенікс, 2022. 210 с.
2. Захарченко В. І., Єрмак С. О., Онешко С. В. Теорія створення і функціонування організаційно-технологічних систем у високотехнологічному виробництві : монографія. Одеса : Фенікс, 2022. 324 с.
3. Науково-методичні засади передпланової оцінки інноваційно-інвестиційних проєктів. За ред. В. І. Захарченко. Одеса : Атлант, 2015. 104 с.
4. Управлінське консультування у трансформаційній економіці : навчальний посібник. За ред. В.І. Захарченко. Одеса : Фенікс, 2020. 335 с.
5. Національна економічна стратегія на період до 2030 року. Затверджено постановою КМ України №179 від 03.03.2021 р. *Урядовий кур'єр*, 2021. №45. С. 8–36.
6. Захарченко В. І., Меркулов М.М., Балахонова О.В. Моделі і методи прийняття рішень в аналізі та аудиті: навчальний посібник. Львів : Магнолія-2006, 2012. 352 с.

Захарченко Віталій Іванович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародного менеджменту та інновацій, Національний університет «Одеська політехніка», Одеса

Vitaliy Ivanovich Zakharchenko, Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of International Management and Innovation, Odesa Polytechnic National University, Odesa

Онешко Світлана Володимирівна, кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри економіки і фінансів, Одеський національний морський університет, Одеса, e-mail: osvfox1@gmail.com

Oneshko Svitlana Volodymyrivna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Economics and Finance, Odesa National Maritime University, Odesa, e-mail: osvfox1@gmail.com